

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПТАХІВНИЧОГО ПІДКОМПЛЕКСУ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА КЛАСТЕРНИХ ЗАСАДАХ

INCREASING THE EFFICIENCY OF THE FUNCTIONING OF THE POULTRY PRODUCTION SUBCOMPLEX OF THE KHERSON REGION ON A CLUSTER BASIS

УДК 338.43:636.5 (477.72)

Боліла С.Ю.

к.с.-г.н., доцент,
доцент кафедри менеджменту
організації
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний
університет»

Осадчук І.В.

к.с.-г.н., доцент,
доцент кафедри менеджменту
організації
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний
університет»

У статті підкреслено, що вітчизняне птахівництво є одним з найбільш економічно привабливих та конкурентоспроможних видів агробізнесу, про що свідчить стійка динаміка зростання виробництва м'яса птиці та яєць. Зазначено, що галузь також має значний експортний потенціал та перспективи його нарощування, що є однією зі стратегічних цілей підвищення ефективності розвитку аграрного сектору економіки. Наголошено на тому, що їх реалізація повністю буде залежати від зваженої та ефективної взаємодії виробників, що здебільшого представлені потужними агрохолдингами, та держави в особі органів влади та аграрної науки, яка має надалі створювати сприятливі умови та надавати підтримку для розвитку птахівництва. Підкреслено важливість вивчення питань раціональної організації виробництва в галузі птахівництва на кластерних засадах з використанням передових інноваційних технологій. Описано можливості розвитку птахівничого кластеру на рівні регіону для підвищення конкурентоспроможності вітчизняних виробників продукції галузі птахівництва та досягнення збалансованості розвитку аграрного сектору й сільських територій.

Ключові слова: аграрний сектор, птахівництво, кластер, птахівничий кластер, регіональний розвиток.

В статті підкреснуто, що отечественное птицеводство является одним из наи-

более экономически привлекательных и конкурентоспособных видов агробизнеса, о чем свидетельствует стойкая динамика роста производства мяса птицы и яиц. Указано, что отрасль также имеет значительный экспортный потенциал и перспективы его наращивания, что является одной из стратегических целей повышения эффективности развития аграрного сектора экономики. Сделан акцент на том, что их реализация полностью будет зависеть от продуманного и эффективного взаимодействия производителей, которые по большей части представлены мощными агрохолдингами, и государства в лице органов власти и аграрной науки, которое должно в дальнейшем создавать благоприятные условия и оказывать поддержку для развития птицеводства. Подчеркнута важность изучения вопросов рациональной организации производства в отрасли птицеводства на кластерных принципах с использованием передовых инновационных технологий. Описаны возможности развития птицеводческого кластера на уровне региона для повышения конкурентоспособности отечественных производителей продукции отрасли птицеводства и достижения сбалансированности развития аграрного сектора и сельских территорий.

Ключевые слова: аграрный сектор, птицеводство, кластер, птицеводческий кластер, региональное развитие.

The article emphasizes that domestic poultry farming is one of the most economically attractive and competitive types of agribusiness, as evidenced by the steady dynamics of the growth of poultry and egg production. It is noted that the industry also has significant export potential and prospects for its development, which is one of the strategic goals of improving the efficiency of development of the agrarian sector. It is stressed that their realization will depend entirely on the balanced and effective interaction of producers, mostly represented by powerful agro holdings, and the state represented by the authorities and agrarian science, which should continue to create favorable conditions and support for the development of poultry farming. The importance of studying issues of rational organization of production in the field of poultry farming on a cluster basis with the use of advanced innovative technologies is emphasized. The possibilities of development of a poultry production cluster at the regional level for improving the competitiveness of domestic producers of poultry industry products and achieving a balanced development of the agrarian sector and rural areas are described. The stages of the creation of the poultry production cluster are outlined, their essence is described, the list of participants of the cluster is defined, and their functions and tasks are revealed. It is noted that the expected results of such an association can be the development and increase of competitiveness of poultry industry enterprises; updating of fixed assets by modernizing the existing material base and purchasing new equipment; improving the quality of raw materials, establishing relations with suppliers; introduction of innovations and marketing system improvement into production; increase in export supplies. The necessity is emphasized to include the SHEI "Kherson State Agricultural University" in the structure of the poultry farming agro-industrial cluster as an active participant, which will become a kind of scientific innovation center with a powerful scientific potential, will promote the development of innovation activity in the field of poultry farming and, consequently, increase the efficiency of its functioning.

Key words: agrarian sector, poultry farming, cluster, poultry production cluster, regional development.

Постановка проблеми. В умовах світової економічної кризи вирішальне значення має питання забезпечення продовольчої безпеки, отже, стабільної роботи агропромислового комплексу країни. Для регіонального аграрного сектору важливим є визначення пріоритетних галузей, розвиток яких впливає на зростання економіки. Однією з таких галузей є птахівництво, що посідає значне місце в аграрному секторі, оскільки забезпечує

населення життєво необхідними продуктами харчування, багато з яких є стратегічними в потенціалі регіону. Унікальні властивості яєць, м'яса птиці та продуктів його переробки зумовлюють необхідність безперервного забезпечення ними споживачів, що вимагає ефективного функціонування птахівничого підкомплексу. Птахівництво має розвиватись на індустріальній основі. Відповідно до цього важливим є вивчення питань раціональної

організації виробництва в галузі птахівництва на ринкових засадах та опрацювання наявних методичних підходів до раціональної організації агропромислового виробництва з використанням передових інноваційних технологій. Дослідження виробничої структури птахівничого підкомплексу дає змогу розробити комплекс заходів щодо ефективної структури взаємодії всіх його структурних ланок, створення конкурентоспроможних інтегрованих формувань ринкового типу. Актуальність цієї проблеми зумовлена потребою підвищення конкурентоспроможності вітчизняних виробників продукції галузі птахівництва та досягнення збалансованості розвитку аграрного сектору й сільських територій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Одним з методів, у рамках якого можна узгодити питання досягнення конкурентоспроможності під час забезпечення збалансованості територіального розвитку, є метод формування територіальних агропромислових кластерів, у межах яких відбувається поєднання виробничих процесів з науково-інноваційною діяльністю, які зарекомендували себе як активні «точки зростання» економіки [1, с. 164].

У світовій практиці кластери розглядаються як одна з ефективних форм організації взаємодії підприємств різних галузей, об'єднань, наукових установ задля підвищення конкурентоспроможності продукції, підприємств та регіонів. Такий підхід є не тільки засобом досягнення поставлених цілей, які пов'язані зі структурними змінами, підвищенням конкурентоздатності, посиленням інноваційної спрямованості, але й потужним інструментом стимулювання регіонального розвитку, що, зрештою, може мати мультиплікаційний ефект у збільшенні зайнятості, заробітної плати, відрахувань у бюджети різних рівнів, підвищенні стійкості та конкурентоздатності регіональної економіки [2–4].

Питання кластерного механізму, визначення терміна «кластер», ефективної дії кластерів розглянуті в роботах Т. Андерсена, М.П. Войнаренка, Л.С. Маркова, М.Є. Портера, І.В. Піліпенка, С.В. Соколенка та інших вчених. Проте складні питання потребують подальшого розвитку, такі як підвищення конкурентоспроможності аграрних галузей через розвиток конкурентних ринків, підвищення інноваційної активності, прискорений розвиток малого та середнього бізнесу, активізація взаємодії держави, бізнесу та науки.

Кластер у загальноекономічному сенсі є групою географічно взаємозалежних компаній-виробників, інфраструктури, науково-дослідних центрів, ВНЗ та інших організацій, які доповнюють один одного під час досягнення конкретного господарського ефекту й посилюють конкурентні переваги [5, с. 30; 6]. На відміну від звичайних форм коо-

пераційно-господарчих взаємодій малого, середнього та великого бізнесу, кластерні системи характеризуються такими особливостями, як наявність великого підприємства-лідера, що визначає довгострокову господарську, інноваційну та іншу стратегію всієї системи; територіальна локалізація основної маси господарюючих суб'єктів – учасників кластерної системи; стійкість господарських зв'язків господарюючих суб'єктів – учасників кластерної системи; довгострокова координація взаємодії учасників системи в рамках її виробничих програм, інноваційних процесів, основних систем управління контролю якості [7; 8]. Таке комплексне формування успішно конкурує на ринку, скорочуючи трансакційні витрати [9, с. 182]. На основі вивчення світового досвіду можна зробити висновок про те, що формування кластерів приводить до значного підвищення конкурентоздатності регіональної економіки. Це відбувається в результаті дії зниження трансакційних витрат, можливості забезпечити конкурентні переваги, потенціалу взаємовигідних ділових довгострокових відносин, виграшу як результату синергетичного ефекту, що ґрунтується на теорії виробничого та фінансового менеджменту, а також більш раціонального використання всіх ресурсів [10, с. 72].

Постановка завдання. На жаль, формування агропромислових кластерів у Херсонській області, як і в більшості інших регіонів України, проходить досить пасивно, незважаючи на успішний світовий досвід. Потрібно цілеспрямовано формувати не лише територіально-виробничі агропромислові кластери з високим рівнем спеціалізації та концентрації галузей агропромислового виробництва, але й на цій економічній базі розбудовувати соціально-економічні кластери для створення гідних умов життєдіяльності сільських жителів та формування привабливого обличчя українського села.

Метою статті є опис можливостей розвитку птахівничого кластеру на рівні регіону для підвищення ефективності функціонування птахівництва, забезпечення конкурентоспроможності вітчизняних виробників та досягнення збалансованості розвитку аграрного сектору й сільських територій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Оцінку можливостей розвитку птахівничого кластеру на рівні регіону слід проводити послідовно. Спочатку потрібно визначити привабливість кластеру. Для цього необхідно враховувати напрями господарської діяльності, що є найбільш характерними для певного регіону. За допомогою SWOT-аналізу слід оцінити внутрішні та зовнішні можливості розвитку агропромислового кластеру, зробити висновки щодо ступеня пріоритетності галузі для регіону з позицій базовості для регіону.

Далі створюється координаційний центр, залучаються зацікавлені особи, організації та інсти-

тути, що здатні забезпечити функціонування кластеру на рівні регіону/області, опрацьовується та затверджується регіональна стратегія розвитку кластерів. Пріоритет щодо ініціації створення кластеру зазвичай належить органам місцевої влади, які зацікавлені у стратегічному розвитку регіону, отриманні високого рівня конкурентоспроможності продукції та збільшенні її експортного потенціалу. Таким координатором може виступити Департамент агропромислового розвитку Херсонської обласної державної адміністрації. Його функціями є об'єднання та координація зусиль учасників кластеру з виробництва продукції птахівництва, її переробки, торгівлі, послуг тощо; формування єдиної стратегії інвестування, постачання, виробництва та збуту продукції; планування роботи кластеру загалом. Центр управління кластеру визначає також основні завдання птахівничого кластеру сьогодні, якими є створення сприятливих умов для підвищення ефективності птахівництва; забезпечення населення високоякісними продуктами харчування; закріплення позицій на внутрішньому ринку; вихід на зовнішній ринок. До обов'язків координатора можна віднести, наприклад, такі обов'язки регулювання, як вивчення та аналіз потреб кластерів у створенні нових видів продукції та послуг і створення на його базі нових інформаційних продуктів в галузі технічного регулювання; збір та аналіз даних про наявні бар'єри в торгівлі, які заважають виходу продукції (послуги) кластеру на іноземні ринки; проведення регіональних конкурсів, виставок та ярмарок щодо просування на внутрішньому ринку продукції та послуг заново створених кластерів; надання консультацій кластером з менеджменту якості, екологічного менеджменту, забезпеченню безпеки виробленої продукції (послуги).

Основними завданнями центру управління також є методичне забезпечення та узагальнення досвіду створення та функціонування птахівничих кластерів регіонального та міжрегіонального рівня; сприяння в залученні інвестиційної підтримки для організації та функціонування кластеру, що виробляє птахівничу продукцію; використання механізмів лобювання задля реалізації посередницької функції між громадянами, інститутами громадянського суспільства, суб'єктами господарської діяльності та органами державної влади; організація робіт щодо забезпечення продукції та послуг інноваційного характеру, вироблених кластером; сприяння в інформаційній підтримці організації та функціонування кластеру.

Згідно з результатами SWOT-аналізу основними чинниками подальшого розвитку птахівничої галузі є технічне переоснащення та розширення виробничих потужностей птахівничих підприємств, якісне поліпшення племінних ресурсів, сучасний менеджмент. Подальший розвиток

промислового птахівництва буде спрямований на підвищення конкурентоздатності галузі за рахунок переходу на сучасні технології, які пов'язані з утриманням птиці, організацією праці, застосуванням модернізованого устаткування під час різних технологічних операцій, застосуванням науково обґрунтованих норм продуктивності. В селекції птиці для отримання кінцевої продукції будуть задіяні високопродуктивні види птиці, а саме кури, індики, качки, гуси, а з огляду на агротуристичний вектор розвитку Херсонщини та виробництво крафтової продукції слід задіяти також страусів та перепелів. Для покращення процесу вирощування всіх названих видів птиці слід вдосконалити такі операції, як племінна селекція, підготовка яєць до інкубації, інкубація, вивід молодняку, вирощування молодняку, утримання та годівля птиці, лікування, зрештою, забій та переробка кінцевого продукту. Такий технологічний процес багатоступінчатий, вимагає високих інноваційних вкладень, а також використання новітніх технологій для утримання конкурентоспроможності на внутрішньому та світовому ринках. Кластерна форма організації птахівничої галузі в розрізі вищезазначених завдань дасть змогу досягти кращих результатів.

Водночас об'єднання в кластер здійснюється на добровільних засадах та досить часто за ініціативою знизу на принципах кооперації та взаємодоповнюваності, завдяки чому прибуток отримують всі учасники кластеру, забезпечуються рівні економічні умови господарювання.

Кластер здійснює свою діяльність згідно з принципами рівноправ'я та паритетності всіх його учасників, конструктивного діалогу, вільного вибору форм співпраці, взаємного інформування та виконання прийнятих на себе обов'язків відповідно до звичайних господарських угод між учасниками кластеру. Можна стверджувати, що життєдіяльність кластеру визначається кон'юнктурою ринку, вимогами до якості продукції, науковим підходом до праці, доброю волею та бажанням учасників кластеру. Так, до основних умов взаємовідносин у кластері слід віднести такі: створення кластеру відбувається на добровільних засадах, ніхто не вправі змушувати один одного до якоїсь дії, ошукувати, поширювати недостовірну інформацію; учасник кластеру самостійно визначає основні задачі, що необхідні для його праці, і формує їх у вигляді завдань, які стають підґрунтям розроблення Радою кластеру конкретних заходів щодо вирішення цих завдань; згоду щодо участі в кластері має право підписати будь-який керівник підприємства (фермер), при цьому укладається не угода між окремими людьми, а підтвердження факту прийняття ними єдиних умов, згідно з якими вони готові будувати свої довгострокові взаємовідносини, взаємовідносини між окремими учасниками кластеру, а в разі будь-якої їх несумісності

вони організаційно регулюються Радою кластеру та його Координатором задля недопущення конфліктних ситуацій.

Запропонований кластер буде охоплювати структури, що займаються виробництвом сировини (яйця, яєчна суха продукція, м'ясо); вирощуванням сировини (кормів для птиці); проведенням селекційно-племінної роботи; ветеринарного нагляду за птицею; зберіганням сировини; транспортуванням сировини та готової продукції; проведенням науково-дослідної роботи стосовно смакових та органолептичних показників якості продукції птахівництва; проведенням маркетингових досліджень, що сприятиме застосуванню стратегії диференціації продукції, максимального наближення до смаків споживача, отже, захоплення більшої частки на ринку продукції птахівництва, як наслідок, підвищення конкурентоспроможності підприємств птахівничої галузі; акумулюванням грошових коштів для здійснення на конкурсній основі найпривабливіших інвестиційних проектів, що дасть змогу запроваджувати інновації у виробництво, модернізувати матеріально-технічну базу, здійснити професійну підготовку кадрів, налагодити інфраструктуру в галузі; переробленням сировини та виготовленням кінцевої продукції; збутовою діяльністю.

До складу кластеру, окрім виробників, будуть входити як його учасники (партнери) фінансові установи, інвестиційні та консалтингові компанії, центри стандартизації, навчальні та наукові заклади, юридичні, аудиторські, бухгалтерські, маркетингові фірми, профільні асоціації, дорадчі служби, торгово-промислові палати, суспільні організації, органи ЗМІ тощо, які забезпечують різнопланову підтримку, проводять відповідні дослідження та навчання.

Тільки тісне співробітництво виробників з племоб'єднаннями та племзаводами, комбікормовими заводами та сільгоспвиробниками дасть змогу вирішити проблему забезпеченості якісною сировиною. Очікуваними результатами такого об'єднання можуть стати розвиток та підвищення конкурентоспроможності підприємств птахівничої галузі; оновлення основних фондів за рахунок модернізації наявної матеріальної бази та закупівлі нового устаткування; підвищення якості сировини, налагодження відносин з постачальниками; впровадження на виробництві інновацій та покращення системи маркетингу; збільшення експортних поставок.

Діяльність кластеру загалом регулюється Радою кластеру, до складу якої можна включити по одному виборному представнику від кожного учасника. Рішення Ради кластеру слід приймати на кожному засіданні Ради. Виконання рішень Ради повинен організувати керівник кластеру, який регулює діяльність учасників в межах повно-

важень, наданих йому Радою. Керівником кластеру може бути один з учасників або партнерів кластеру.

Як показала світова практика, як інноваційні центри до кластерних утворень можуть залучатись університети або групи науково-дослідних установ. Так, наприклад, для Херсонської області активним прихильником створення агропромислового кластеру може виступити ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет», який стане своєрідним науковим інноваційним центром або парком (наприклад, науковий парк «Птахівництво»), який за рахунок переваг ефекту кооперації та залучення інвестиційних ресурсів дасть змогу активізувати інноваційну діяльність, що буде сприяти розвитку аграрної галузі, як наслідок, економічному розвитку Херсонщини. Університет має достатній потенціал, щоб здійснювати наукове забезпечення функціонування птахівничого кластеру. Він може забезпечувати розроблення та впровадження інновацій у виробничий процес, працювати над удосконаленням технологій виробництва та переробки продукції птахівництва, розробляти пропозиції щодо поліпшення якості продукції тощо. Так, наприклад, за участю співробітників біолого-технологічного факультету створена вітчизняна придніпровська породна група птиці м'ясо-яєчного типу для фермерських та особистих селянських господарств, створені бази даних, розроблені теоретичні основи контролю за селекційними процесами в птахівництві з використанням персональних комп'ютерів, а також управління ними; впроваджено методи вирощування птиці в рівноважних угрупованнях, методи математичного моделювання й прогнозування біологічних процесів тощо. Сьогодні на базі ДВНЗ «ХДАУ» планується відкриття перепелиної ферми, де студенти будуть здобувати необхідний науковий та виробничий досвід.

На наступному етапі доцільно створити кластер, забезпечити інвестиції згідно з розробленою стратегією розвитку, здійснити реєстрацію товарного знаку, сертифікацію продукції, сформувати ділові зв'язки, укласти угоди на постачання продукції, створити веб-сайт та інтернет-магазин; сформувати торговельну мережу кластеру на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Під час створення агрокластерних утворень слід оцінити потенціал галузі та сукупності суб'єктів господарювання, на базі яких формуватиметься кластер. Необхідно оцінити «точки дотику» та «вузькі місця» у діяльності вибірки підприємств та господарств. Загальна схема виробничо-технологічної структури кластеру здійснюється на основі завершених груп виробництв (вирощування сільськогосподарської птиці, переробка сільськогосподарської продукції, харчові виробництва) з одержання конкретного продукту. На базі цієї

структури формується технологічно-фінансова структура кластеру, яка разом з підприємствами аграрного виробництва та організаціями, суміжними із сільським господарством (переробка, зберігання, реалізація, харчова сфера, організація реклами, тара-упакування, транспортна логістика, наукові та навчальні послуги), складає єдиний технологічний цикл.

Під час аналізування та вибору напрямів діяльності для кластерних структур враховується низка показників, таких як продуктивність птиці, рентабельність виробництва, прибуток, значимість для регіону тощо. Отже, організація інноваційної діяльності потребує сучасного інформаційного забезпечення, що потребує створення інформаційно-інноваційної системи на базі інтернет-технологій задля активізації інноваційної діяльності суб'єктів аграрного ринку.

Для реалізації програми кластеризації галузі птахівництва на наступному етапі дуже важливо забезпечити практичну організаційно-економічну підтримку функціонування кластеру з боку органів державної влади, здійснювати моніторинг ефективності впровадження кластерної моделі розвитку задля внесення коректив у разі необхідності.

Сьогодні в Херсонській області вже чимало зроблено для створення та ефективного функціонування птахівничого кластеру. Так, у Музиківській територіальній громаді, що розташована поблизу с. Східне, ТОВ «Агрохолдинг Авангард» (частка компанії на українському ринку яєць цього гравця складає 29%, а сухих яєчних продуктів – 63%) у 2011 році запустив птахофабрику «Чорнобаївське». Це вертикально інтегрований бізнес. Загальна вартість проекту з будівництва птахофабрики та комплексу комбікормового заводу на посліді та відходах виробництва, а також зерносховища на 300 тис. тон склала 5,7 млрд. грн. Птахівничий комплекс включає зону вирощування ремонтного молодняку на 2,5 млн. голів; зону курей-несучок (промислове стадо) на 5 млн. голів, що включає цех сортування яйця та склад довготривалого зберігання потужністю 100 млн. яєць одночасного зберігання (обладнання «Мова»); комбікормовий завод продуктивністю 60 тон на годину готової продукції із зерносховищ 300 тис. тон; забійний цех продуктивністю 6 тис. голів на годину; завод з виробництва біогазу з курячого посліду для виробництва теплової та електричної енергії проектною потужністю МВт електроенергії та 10 МВт теплової енергії. Компанія тривалий час зберігає лідируючі позиції на внутрішньому ринку завдяки високій якості продукції та здатності поставляти великі обсяги продукції. Птахокомплекс «Чорнобаївське» Херсонської області має річну виробничу потужність 1,865 млрд. яєць. Виробничий майданчик повністю відповідає європейським стандартам. Задля збільшення продажів у більш маржинальні

канали збуту керівництво розвиває відносини з національними та регіональними мережами супермаркетів, впроваджує нові програми лояльності для клієнтів, налагоджує контакти з транснаціональними FMCG-компаніями в Україні. Збільшення продажів брендваної продукції «Квочка» в мережі супермаркетів та інші роздрібні магазини всією Україною здійснюється шляхом реалізації маркетингових програм з підвищення впізнавання бренду, впровадження збалансованої цінової політики. З 2018 року компанія розширює спектр нової брендваної продукції та виходить на ринок з фасованими курячими яйцями вищої категорії «Квочка XXL». Підприємство впроваджує сучасні технології на виробничих об'єктах, а вертикальна інтеграція дає змогу контролювати якість продукції на всіх етапах виробництва. На птахокомплексі дотримуються відповідних українських та міжнародних стандартів якості, включаючи ISO 9001:2015, ISO 22000:2005, FSSC 22000, які засновуються на найкращих міжнародних принципах та нормах, що встановлюють вимоги до виробників продуктів харчування, включаючи HACCP та GMP. Компанія дотримується високих стандартів якості продукції, вживає широкого спектру заходів біобезпеки. Продукція птахокомплексу отримала сертифікат про відповідність яєць стандарту Halal, що значно розширює горизонти для експорту. Продукція відповідає вимогам та є доступною за ціною. Компанія прагне встановлювати та підтримувати довгострокові відносини з усіма ключовими зацікавленими сторонами. Крім розвитку виробництва, продажів та ціноутворення, це завдання передбачає значні інвестиції в навчання персоналу й нові методи створення стратегічної цінності для партнерів. Завдяки реалізації агрохолдингом «Авангард» інвестиційного проекту з будівництва птахокомплексу Херсонська область увійшла до трійки лідерів України з виробництва курячих яєць. Серед нових напрямів розвитку птахівництва слід назвати незвичні види, які вже користуються попитом, а саме розведення перепелів та страусів. Яйця та дієтичне м'ясо цих птахів високо цінуються покупцями.

Крім того, за ініціативою керівництва Херсонської області нещодавно була підписана угода про розвиток високопродуктивного агровиробництва з використанням новітніх технологій та передового сучасного досвіду, а саме реалізацію інвестиційного проекту «Реконструкція цеху грануляції висівків у виробничий комплекс комбінованих кормів потужністю 50 тон/год. на території м. Херсон», що буде сприяти безперебійному забезпеченню кормами поголів'я птиці та створить додаткові робочі місця.

Сьогодні, в умовах системної кризи економіки, як наслідок, кризи аграрної галузі, серйозною проблемою на шляху активізації інноваційних розробок та їх впровадження залишається пошук

замовників та джерел фінансування інноваційних інвестиційних проектів. Кластер, як бачимо на прикладі, у своїй діяльності створює оптимальну, спрощену та вигідну систему доступу до фінансових (інвестиційних) ресурсів для своїх учасників та партнерів.

До того ж розвиток кластеру забезпечує такі переваги, як встановлення вигідних взаємозв'язків, які роблять учасників кластеру більш сильними порівняно з тими підприємствами, що працюють поодиночки; орієнтація діяльності кожного учасника на вимоги ринку за рахунок узгодженої загальної стратегії кластеру; суттєве розширення збутової та експортної діяльності, підвищення повноти та своєчасності постачання, зменшення витрат на постачання та збутову діяльність за рахунок розвитку внутрішньої системи постачання та єдиної збутової системи, побудованої на принципах довіри; стабілізація господарської діяльності учасників (навіть в умовах кризи), що дасть змогу збільшити кількість робочих місць та рівень заробітної платні; створення унікальних передумов для розвитку інноваційної діяльності, підвищення якості продукції, виробничої активності та рентабельності підприємств – учасників кластеру; запровадження міжнародних стандартів (ISO) на продукцію та системи керівництва; спрощення доступу до ринкової інформації та вільний обмін нею всередині кластеру за рахунок створення загальної кластерної інформаційно-аналітичної системи, сітки корисних контактів; полегшення для учасників кластеру доступу до нових технологій, передових методів організації виробництва, підвищення професійної освіти.

В умовах сільських регіонів потрібно говорити про створення кластерів, що надають не тільки моно-, але й багатопрофільні послуги. Однак для таких кластерів загальними мають бути блоки з підготовки та реалізації продукції (послуг). Ці блоки повинні бути пов'язані єдиною виробничою культурою, що має інноваційний характер.

Поняття єдиної виробничої культури має проявлятися на етапі підготовки продукції (сучасні стандарти, інженерне забезпечення, модульне проектування тощо), а також на етапі збуту продукції (сучасний маркетинг, сучасна «зелена» логістика, сучасне інформаційно-рекламне забезпечення, провайдинг тощо).

Висновки з проведеного дослідження.

Таким чином, нині галузь птахівництва Херсонщини має чи не найкращі перспективи збереження конкурентних позицій на внутрішньому продовольчому ринку та виходу на світовий. Реалізація їх повністю залежить від зваженої та ефективної взаємодії виробників, що здебільшого представлені потужними агрохолдингами, органів влади на місцях та аграрної науки, які мають

надалі створювати сприятливі умови й надавати підтримку для розвитку птахівництва. Водночас питання впровадження механізмів кластеризації в процес управління аграрним сектором регіону є досить складним, але необхідним процесом, що потребує поетапного вирішення. В межах дослідження був лише окреслений механізм формування птахівничого аграрного кластеру регіону. В наших подальших дослідженнях будуть більш детально розкриті шляхи його реалізації задля зростання економічного потенціалу регіону на інноваційних засадах.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Чужиков В.В. Кластери як об'єкт державного регулювання. *Вісник УПДУ*. 2001. № 4. С. 160–167.
2. Васильєва Н.К. Математичні моделі інноваційного розвитку в аграрній економіці : монографія. Дніпропетровськ : РВВ ДДПУ, 2007. 348 с.
3. Портер М.Е. Международная конкуренция. Москва : Международные отношения, 1993. 896 с.
4. Портер М.Е. Стратегия конкуренции: методика анализа отраслей и конкурентов. Москва : Альпина Бизнес Букс, 2005. 454 с.
5. Войнаренко М.П. Концепція кластеру як шлях до відродження виробництва на регіональному рівні. *Економіст*. 2000. № 1. С. 29–31.
6. Войнаренко М.П., Богатчик Л.А. Кластери в економіці: оцінка передумов виникнення та переваг. *Прометей*. 2014. № 2. С. 216–220. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Prom_2014_2_39 (дата звернення: 10.03.2019).
7. Телетов О.С., Сірик Ю.А. Створення технологічного парку як фактор інноваційного розвитку економіки. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2013. № 4. С. 143–154. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/33805> (дата звернення: 12.03.2019).
8. Телетов О.С., Сірик Ю.А., Лях А.В. Кластеризація як інноваційний шлях промислово-аграрного розвитку регіону. *Механізм регулювання економіки*. 2012. № 2. С. 82–89. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/34186> (дата звернення: 12.03.2019).
9. Телетов О.С. Маркетингове забезпечення кластеризації економіки на регіональному рівні. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2011. Вип. 1. С. 176–184.
10. Канищенко Н.Г. Формування національних галузевих кластерів в умовах інтернаціоналізації. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2006. Вип. 4 (59). С. 70–73.

REFERENCES:

1. Chuzhykov V.V. (2001) Klasteri yak ob'iekt derzhavnogo rehulivannia [Clusters as an object of state regulation]. *Bulletin of the UPAU*. № 4, pp. 160–167 (in Ukrainian).
2. Vasyl'ieva N.K. (2007) Matematychni modeli innovatsijnoho rozvytku v ahrarnij ekonomitsi: monohrafiia [Mathematic models of innovative development in agrarian Economics]. Dnipropetrovsk : RVB DDPU (in Ukrainian).

3. Porter M.E. (1993) Mezhdunarodnaia konkurentsia [International competition]. Moscow : International Relations (in Russian).

4. Porter M.E. (2005) Stratehiia konkurenty: metodyka analiza otraslej y konkurentov [The strategy of competition: the methods of analysis of industries and competitors]. Moscow : Alpina Business Books (in Russian).

5. Vojnarenko M.P. (2000) Kontseptsiiia klasteru iak shliakh do vidrodzhennia vyrobnytstva na rehional'nomu rivni [The concept of a cluster as a way to revive production at a regional level]. *Economist*. № 1, pp. 29–31 (in Ukrainian).

6. Vojnarenko M.P., Bohatchyk L.A. (2014) Klasteri v ekonomitsi: otsinka peredumov vynykennia ta perevah [Clusters in economy: the estimation of premises of their emergence and advantages]. *Prometheus*. № 2, pp. 216–220. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Prom_2014_2_39 (accessed: 10 March 2019).

7. Tielietov O.S., Siryk Yu.A. (2013) Stvorennia tekhnolohichnoho parku iak faktor innovatsijnoho rozvytku ekonomiky [The creation of a technological park as a factor of innovative economic development]. *Marketing and management of innovations*. № 4, pp. 143–154. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/33805> (accessed: 12 March 2019).

8. Tielietov O.S., Siryk Yu.A., Liakh A.V. (2012) Klasteryzatsiia iak innovatsijnij shliakh promyslovo-ahhrarnoho rozvytku rehionu [Clusterization as an innovative way of industrial and agrarian development of a region]. *The mechanism of regulating economy*. № 2, pp. 82–89. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/34186> (accessed: 12 March 2019).

9. Tielietov O.S. (2011) Marketynhove zabezpechennia klasteryzatsii ekonomiky na rehional'nomu rivni [Marketing support of economic clusterization at a regional level]. *Marketing and management of innovations*. № 1, pp. 176–184 (in Ukrainian).

10. Kanischenko N.H. (2006) Formuvannia natsional'nykh haluzevykh klasteriv v umovakh internationalizatsii [The formation of national industry clusters under conditions of internationalization]. The formation of market relations in Ukraine: the collection of scientific papers. № 4 (59), pp. 70–73 (in Ukrainian).

Bolila Svitlana

Candidate of Agricultural Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer at Department of Management of Organizations
Kherson State Agricultural University

Osadchuk Iryna

Candidate of Agricultural Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer at Department of Management of Organizations
Kherson State Agricultural University

INCREASING THE EFFICIENCY OF THE FUNCTIONING OF THE POULTRY PRODUCTION SUBCOMPLEX OF THE KHERSON REGION ON A CLUSTER BASIS

The purpose of the article. Domestic poultry farming is one of the most economically attractive and competitive types of agribusiness, as evidenced by the steady dynamics of the growth of poultry and egg production. The industry also has significant export potential and prospects for its development, which is one of the strategic goals of improving the efficiency of development of the agrarian sector of the economy. Their realization will depend entirely on the balanced and effective interaction of producers, who are mostly represented by powerful agro holdings, and the state represented by the authorities and agrarian science, which should continue to create favorable conditions and provide support for the development of poultry farming. This pre-determines the importance of studying issues of rational organization of production in the field of poultry farming on a cluster basis with the use of advanced innovative technologies.

Methodology. Works of the leading scientists on the issues of innovative management of economic entities on a cluster basis were the methodological basis of the study. The research purpose was to describe the possibilities of developing a poultry production cluster at the regional level for improving the efficiency of poultry farming, to ensure the competitiveness of domestic producers, and to achieve a balanced development of the agrarian sector and rural areas. Studies were based on the dialectical method of cognition of theoretical-methodological bases of development of the poultry production cluster. The following research methods were used: monographic, abstract-logical, observations, expert evaluation.

Results. The assessment of the development of the poultry production cluster at the regional level should be carried out in stages. First, it is needed to determine the cluster attractiveness. To do this, it is necessary to take into account the directions of economic activity that are most characteristic of a particular region. Using SWOT-analysis, to evaluate the internal and external capabilities of the agro-industrial poultry production cluster development and draw conclusions about the degree of priority of the industry from the viewpoint of its fundamentality for the region. According to the results of SWOT analysis, the main factors of further development

of the poultry industry are: technical re-equipment and expansion of production facilities of poultry enterprises, qualitative improvement of tribal resources, modern management.

Then, to create a coordination center, attract interested parties, organizations, and institutions able to ensure cluster functioning at the regional/oblast level, develop and approve a regional strategy for the development of the poultry production cluster.

In addition to the producers, the cluster will include as its participants (partners): financial institutions, investment and consulting companies, standardization centers, educational and scientific institutions, legal, audit, accounting, marketing firms, profile associations, advisory services, chambers of commerce and industry, public organizations, mass media, and others that provide diverse support, carry out relevant research and training.

The expected results of such an association may become: development and increase of competitiveness of poultry industry enterprises; updating of fixed assets by modernizing the existing material base and purchasing new equipment; improving the quality of raw materials, establishing relations with suppliers; introduction of innovation and improvement of the marketing system; increase in export supplies.

In order to implement poultry industry clustering program at the next stage, it is very important to provide practical organizational and economic support for the functioning of the cluster on the part of public authorities and monitor the effectiveness of the implementation of the cluster model of development for the purpose of making adjustments if necessary.

Practical implications. The expected results of an association of economic entities into a poultry production cluster can be: the development and increase of competitiveness of poultry industry enterprises; updating of fixed assets by modernizing the existing material base and purchasing new equipment; improving the quality of raw materials, establishing relations with suppliers; introduction of innovations and marketing system improvement into production; increase in export supplies.

Value/originality. The SHEI "Kherson State Agricultural University" can serve as an innovation center in cluster formation as it will become a kind of Science Park, which due to the advantages of the effect of cooperation and attraction of investment resources will allow activating the innovation activity and will contribute to the development of the agrarian sector. The university can provide the development and implementation of innovations in the production process, work on improving the technology of production and processing of poultry products, and develop proposals for improving product quality.